HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]בין קשור בין שאינו קשור והוא שמתוקן א״ל ר׳ ירמיה ולימא מר בין תלוי ובין שאינו תלוי והוא שקשור דאמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן כמחלוקת כאן כך מחלוקת בנגר הנגרר (א)דתנן נגר הנגרר נועלין בו במקדש אבל לא במדינה והמונח כאן וכאן אסור ר׳ יהודה אומר המונח [ב]במקדש והנגרר במדינה ותניא איזהו נגר הנגרר [◦]שנועלין בו במקדש אבל לא במדינה כל שקשור ותלוי וראשו מגיע לארץ ר׳ יהודה אומר [ב]זה אף במדינה מותר אלא איזהו שבמדינה אסור כל שאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו ומניחו בקרן זוית ואמר רבי יהושע בר אבא משמיה דעולא מאן תנא נגר הנגרר ר״א היא א״ל אנא דאמרי כי האי תנא דתניא [ג]קנה שהתקינו בעה״ב להיות פותח ונועל בו בזמן שקשור ותלוי בפתח פותח ונועל בו אין קשור ותלוי אין פותח ונועל בו רשב״ג אומר מתוקן אע״פ שאינו קשור אמר רב יהודה בר שילת אמר רב אסי א״ר יוחנן [ג]הלכה כרשב״ג ומי אמר רבי יוחנן הכי והתנן כל כסויי הכלים

שיש

בין קשור כו׳. כלומר אפילו קשירה לא צריך: והוא שמתוקן. מוכן מאתמול לכך: א״ל רבי ירמיה. אמאי פשיט ליה מר לקולא: לימא מר. דלא פליגי רבנן אלא אתלויה דרבי אליעזר בעי קשור ותלוי ואפילו קשור אם ראשו נגרר לארץ חשיב ליה רבי אליעזר כשומטו מן הקרקע ובונה בו לכתחלה ורבנן אמרי ליה בין תלוי בין נגרר פוקקין בו ובלבד שיהא קשור: דאמר רבה בר בר חנה. בתלייה הוא דפליגי ולא בקשירה דמדמי לה לפלוגתא דנגר הנגרר והתם לדברי הכל קשור בעינן: נגר. יתד שתוקעין בחור שבמפתן ונועלין בו את הדלת: הנגרר. כדמפרש שקשור בדלת אלא שראשו נגרר לארץ: נועלין בו במקדש. דכיון דקשור בו מיוחד ועומד הוא לכך וכבר נבנה בנין זה מבעוד יום ואין בו אלא גזירת שבות מדבריהם ואין שבות במקדש(ד): והמונח. שאינו קשור כלל אלא כשהוא שומטו מן החור מניחו ע״ג קרקע הלכך כשתוקעו בשבת בונה הוא ואיסורא דאורייתא הוא אף במקדש: המונח מותר במקדש. דכיון דמתוקן מאתמול להכי לאו בונה הוא: שקשור ותלוי. ראשו העליון אבל ראשו התחתון מגיע לארץ: מאן תנא נגר הנגרר. אסור דבעי תרתי: ר״א היא. דאמר גבי פקק החלון תרתי בעינן מכלל דר׳ יהודה כרבנן אלמא רבנן קשירה בעו: כי האי תנא. דאפי׳ קשירה לא בעי כרבן שמעון בן גמליאל דאמר מתוקן בהזמנה בעלמא ואע״פ שאינו קשור: שהתקינו. שהזמינו: אמר רב יהודה גרסינן. ולא גרסינן ואמר:

שיש

דכל גגות (עירובין לז.) דפריך ושמואל למה ליה למיעבד הכי וקאמר זה מטלטל כו׳ לאו משום דאי הוה אמר אין מטלטלין בו אלא בד׳ אמות דאז הוה ניחא ליה אלא אז נמי היה קשה היכי עביד הכי כיון דמחילה מתרת לטלטל בחצר הוה כעשיית אהל עראי בתחלה ואסור כדפרישית לעיל ומהאי טעמא היה מקפיד רב דס״ל שאין מטלטלין אלא בד׳[א] אלא משום דהש״ס ידע דסבר שמואל דזה מטלטל עד עיקר המחיצה[ב] ניחא למיפרך למה הוצרך לעשות מחיצה:

בין קשור בין שאינו קשור והוא שמתוקן. נראה לר״ת דלאו בתיקון של מעשה אלא במחשבה בעלמא כדמוכח לקמן דאמר כרשב״ג ס״ל דאמר מתוקן אע״פ שאינו קשור דהיינו במחשבה ומשמע דלגמרי ס״ל כוותיה דגבי ר׳ יוחנן דוקא הוא דאמר בסמוך סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ופריך ולימא מר בין תלוי בין שאינו תלוי והוא שקשור כרבי יהודה דבעי קשירה וטעמא משום טלטול ולא משום בנין דאי משום בנין מאי ראיה מנגר שצריך קשירה לפקק והא בפקק לא שייך בנין אלא תוספת אהל עראי ותוספת אהל עראי שרו רבנן בלא שום קשירה כדמוכח במי שהוציאוהו (שם מד.):

והמונח כאן וכאן אסור. פי׳ רש״י שכשתוקעו בשבת בונה הוא ואיסורא דאורייתא איכא ואינו משמע שיהא בו איסורא דאורייתא כיון שאינו מבטלו שם[ג] אלא נראה לר״ת דכולה מילתא בנגר הנגרר ליכא איסורא אלא משום טלטול וכי ההיא דקנה שהתקינו בעה״ב להיות פותח ונועל בו דמיירי משום טלטול ואפ״ה בעי ר״א קשור ותלוי יותר מאחר כלי תשמיש שדי להם בתיקונם לפי שהם תשמיש בית מידי דהוי אכיסוי קרקעות שהחמירו בהם להצריכם בית אחיזה אע״ג דהני משום שבות[ד] נאסר טלטולם במקדש[ה] כקנים וכמקלות דלעיל אבל משום בנין ליכא איסורא כלל אפילו מדרבנן וקשה לר״ת[ו] מנלן[ז] דאפליגו רבי אליעזר ורבנן בתוספת אהל עראי כיון דאפליגו בטלטול דילמא בחד הוא דאיפליגו[ח] ותירץ ר״ת בספר הישר דא״כ הוה ליה למנקט פלוגתייהו במילתא דלא שייכא ביה תוספת אהל כי ההיא דנגר הנגרר ומדנקט פלוגתא בפקק החלון דשייך ביה תוספת אהל ש״מ דפליגי באהל וליכא למימר דדווקא באהל פליגי ולא בטלטול דהא בההיא דנגר לא שייך אלא איסור טלטול ואפ״ה איפלוג בה ר״א ורבנן[ט] דע״כ איבעי לן למימר דת״ק דנגר היינו ר״א דרבנן שרו אפילו בפקק החלון כ״ש בנגר דלא שייך איסור אהל אלא איסור טלטול אלא ודאי בתרתי פליגי דר״א אסר בפקק החלון ומשום טלטול בשאין תורת כלי גמור עליו ואפי׳ יש עליו תורת כלי גמור כגון שיש לו בית יד אסור מ״מ משום תוספת אהל עראי כיון דבטלי׳ בפקק ורבנן דשרו אפי׳ אין עליו תורת כלי דלית להו לא משום טלטול ולא משום אהל:

רבי יהודה אומר כו׳. ובעירובין מסקינן אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה וקשה לר״י דהא שמואל גופיה סבר לעיל בפרק במה טומנין (דף נ.) גבי חריות של דקל שגדרן לעצים דבמחשבה בעלמא סגי דאיתמר רב (יהודה) אומר קושר ושמואל אמר חושב וקאמר התם דשמואל ס״ל כרשב״ג דאמר חריות של דקל שגדרן לעצים ונמלך עליהן לישיבה א״צ לקשר וא״כ היכי קאמר הלכה כרבי יהודה דבעי קשירה משום איסור בנין דהא לא שייך איסור בנין בההיא דנגר הנגרר אלא איסור טלטול ומשום איסור טלטול בעי רבי יהודה קשירה כדפירשתי וליכא לפרושי דבנגר הנגרר דהכא לאפוקי מאיסור בנין הוא דבעי קישור אבל משום איסור טלטול לא הוה בעי קישור אלא במחשבה בעלמא כרשב״ג א״כ מאי קא מהדר ליה ר׳ אבא בר כהנא לר׳ ירמיה אנא דאמרי כי האי תנא כו׳ דילמא מאי דלא בעי התם רשב״ג אלא מתוקן אע״פ שאינו קשור היינו משום דהתם ליכא אלא איסור טלטול דהתם ודאי לא מיירי בבנין דקאמר קנה שהתקינו בעה״ב להיות פותח ונועל (א) ומדקתני פותח ונועל משמע שאינו נועל באותו קנה עצמו דהוה ליה למיתני שהתקינו לנעול בו אלא משמע שהוא כעין מפתחות שלנו שיש מהם שמושכין המנעול שבדלת לכאן ולכאן כך הקנה מושך המנעול אבל הקנה עצמו אינו במקום המנעול א״כ פשיטא דכה״ג לא שייך בנין בהאי קנה אלא משום איסור טלטול הוא[י] ומיהו אין ראיה מזה דבהאי קנה מיירי כדפרישית מדקתני פותח ונועל דהא כה״ג קתני בתוספתא חבילי עצים וסוכה של קוצים שעשאן דלת לפירצה ולחצר אם היו קשורות ותלויות פותחין ונועלין בהן אם לאו כו׳ מיהו אומר ר״י דאפילו הוה מפרש ההיא דקנה שהתקינו כו׳ דשייך ביה בנין ובמקום מנעול הוה ולהכי פשיט מיניה רבי אבא בר כהנא דס״ל כרשב״ג דאמר דכי הוי מתוקן אע״פ שאינו קשור נפיק מתורת איסור בנין לא הוי אתי שפיר (דה״א) מדקאמר הש״ס בסמוך וכ״ת הכא נמי דאיכא תורת כלי עליהן והתניא חריות של דקל כו׳ והיכי מוכח מההיא דחריות של דקל דהא דאמר מתוקן אע״פ שאינו קשור היינו בלא תורת כלי אלא במחשבה בעלמא דלמא באיסור טלטול הוא דלא מצריך רשב״ג אלא מחשבה אבל באיסור בנין הוה בעי שיתקנוהו ויכינוהו ויעשו בו מעשה שיהא תורת כלי עליו על כן נראה לר״י דבהכי פליגי רבי אבא בר כהנא ורבי יוחנן ורב יהודה דעירובין (דף קב.) דאינהו סבירא להו דבההיא דנגר לא שייך אלא איסור טלטול ואיהו ס״ל דשייך בנין בנגר הנגרר ולהכי בעי קישור לאפוקי מאיסור בנין והשתא אתיא שמעתין שפיר דלא מיירי מידי באיסור בנין לא בההוא דנגר ולא בההיא דקנה והשתא נמי ההיא דקנה משום טלטול. מ״ר:

שקשור ותלוי וראשו מגיע לארץ. פירוש ראשו העליון תלוי וראשו התחתון מגיע לארץ כדפירש בקונטרס ונראה לרשב״א דאפילו שני הראשים מונחים לארץ אלא שקשור דשרי במקדש והאי דנקט כהאי גוונא לאשמעינן דאפ״ה אסור במדינה והשתא אתי שפיר הא דתנן במשנה והמונח כאן וכאן אסור היינו שאינו קשור ולא תלוי כלל דאי אמרת דוקא נקט ראשו מגיע לארץ אבל שני הראשים מונחין בארץ אסור במקדש אע״פ שקשור אם כן[יא] השתא לא הוי מונח דרבי יהודה כמונח דתנא קמא דמונח דרבי יהודה על כרחיך היינו שאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו ומניחו בקרן זוית דאי אמרת כמו מונח דת״ק ששני ראשים מונחים בארץ אלא שקשורין היכי קאמר המונח במקדש ההוא אפילו במדינה שרי דלא אסר רבי יהודה אפילו במדינה אלא דוקא שאינו קשור כלל:

וכי

מסורת הש״ס

א) עירובין קב., ב) [צ״ל מותר במקדש], ג) [תוספ׳ פט״ו], ד) [פסחים סה.],

* * *

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה ר׳ יהודה וכו׳ פותח ונועל בו מדקתני פותח ונועל בו משמע:

* * *

גליון הש״ס

גמ׳ שנועלין בו במקדש אבל לא במדינה. עיין פי״א מ״ד דכלים:

* * *

רבינו חננאל

בין קשור בין שאינו קשור אותו פקק פוקקין בו והוא שמתוקן, כלומר שהתקינו לפקק בו. היכי דמי תיקון זה כדאמרינן בסוף המוצא תפילין ת״ר סוכי קוצים וחבילי עצים שהתקינן לפירצה שבחצר, בזמן שקשורין ותלוין נועלין בהן בשבת ואין צ״ל ביו״ט. א״ל ר׳ ירמיה ולימא מר בין תלוי בין שאינו תלוי והוא שקשור, כלומר כבר נעשה בו מעשה לשום כלי. דאמר רבה ב״ב חנה א״ר יוחנן כמחלוקת כאן בפקק החלון כך חלוקתם בנגר הנגרר בקשור ותלוי בלבד, אבל לא לעניין מקדש ומדינה. ותניא בסוף עירובין איזהו נגר הנגרר שנועלין בו במקדש אבל לא במדינה, שומטו ומניחו בקרן זוית. דייקינן מינה מדקתני ושומטו ומניחו, מכלל שאם הוא קשור שאם אינו יכול לשומטו ולהניחו בקרן זוית שפיר דמי. ואמרינן מאן תנא נגר הנגרר צריך להיות קשור ותלוי ר׳ אליעזר, והא ר׳ יוחנן סבר כי חכמים חלוקין על ר׳ אליעזר סבירא להו כר׳ יהודה דאסר בשאינו קשור ולא תלוי אבל אם הוא קשור אע״פ שאינו תלוי שרי. וא״ל ר׳ אבא לר׳ ירמיה אנא דאמרי והוא שמתוקן אע״פ שאינו לא קשור ולא תלוי, כי הא מתניתא דתני בקנה שהתקינו בעה״ב להיות פותח ונועל בו, ואמר רשב״ג מתוקן אע״פ שאינו קשור, ואמר משמיה דר׳ יוחנן הלכה כרשב״ג דקאי רשב״ג כחכמים. ואקשינן היכי אמר ר׳ יוחנן הילכתא כרשב״ג ורשב״ג שרי אע״פ דליכא תורת כלי עליו, ור׳ יוחנן

עין משפט נר מצוה

מג א ב מיי׳ פכ״ב מהלכות שבת הלכה ל ופכ״ו הלכה י סמג לאוין סה טוש״ע או״ח סימן שיג סעיף א:

מד ג מיי׳ פכ״ו שם הלכה ז:

* * *

מוסף רש״י

נגר הנגרר. שקשור בדלת אבל אינו תלוי, שהחבל ארוך ומתוך שנגרר אינו נראה כקשור (ערובין קב.). נועלין בו במקדש. דשבות בעלמא הוא, דאינו בונה ממש הואיל וקשור לכך, אלא הואיל ונגרר מחזי כבונה, ואין שבות דרבנן במקדש, דלא גזרו שם (שם). המונח מותר במקדש. ר׳ יהודה סבר לאו בנין ממש הוא אלא דומה לבנין ובמקדש לא גזרו שבות (שם). זה אף במדינה מותר. הואיל וקשור אע״פ שאינו תלוי (שם).

* * *

מוסף תוספות

א. [ו]שייך עשיית אהל לכתחילה, ואעשיית מחיצות קפיד, והוי כדופן ג׳ של סוכה דחשבינן לי׳ (הכא) אהל. תוס׳ עירובין מד. ד״ה פקק. ב. אבל לשמואל דשרי לטלטל לא חשיב אלא תוספת אהל כמו דופן ד׳ של סוכה דחשיב לי׳ תוספת משום דבלא״ה משתרי. תוס׳ עירובין מד. ד״ה פקק. ג. שנועל ופותח בכל יום. תוס׳ הרא״ש. ד. [ו]אין שבות במקדש, [מ״מ]. ריטב״א. ה. [ד]לא כל השבותין שוין, כי יש שבות שגזרו במקדש. ריטב״א. ו. א״כ. תוס׳ הרא״ש. ז. לר׳ יוחנן. ריטב״א קכה: ד״ה אמר רבה בב״ח [ויש מקשים בתוס׳]. ח. ודכ״ע מותר להוסיף באהל ארעי. ריטב״א קכה: ד״ה אמר רבה בב״ח [ויש מקשים בתוס׳]. ומאי דבעי [ר״א] קשור ותלוי משום איסור טלטול. חי׳ הר״ן קכה: ד״ה לא נחלקו. ט. כדאמרי׳ בסמוך ׳כמחלוקת כאן כך מחלוקת בנגר הנגרר׳. רשב״א קכה: ד״ה הכל. י. אבל באיסור דבנין בעי תקון כלי. תוס׳ הרא״ש. יא. הא דקאמר ׳מונח, כאן וכאן אסור׳ היינו בששני ראשים מונחים בארץ אע״פ שקשור. תוס׳ הרא״ש.